

Smernice za pedagoški kader UM za inkluzivni pedagoški proces

Na Univerzi v Mariboru si prizadevamo vzpostaviti vključujoče (inkluzivno) okolje za vse študentke, študente in vpeljati novosti ter spremembe, ki so potrebne za čim bolj enakovreden in kakovosten študij. Da lahko dosežemo ta cilj, je pomembno vzajemno sodelovanje med pristojnimi službami, pedagoškim kadrom in študentkami, študenti.

Kako lahko prispevate k ustvarjanju inkluzivnega pedagoškega procesa?

Študentke, študenti s primanjkljaji se srečujejo s posebnimi okoliščinami, ki preprečujejo ali ovirajo njihovo sodelovanje v študijskem procesu. Z ustreznimi prilagoditvami, kjer je to mogoče, jim lahko omogočite pridobitev potrebnih znanj in kompetenc ter uspešen zaključek študija.

Prilagoditve, ki jih lahko omogočimo študentki, študentu s posebnimi potrebami se nanašajo na prilagoditve prostora, izvajanja študijskega procesa, ocenjevanja znanja, uporabe različnih pripomočkov, prilagoditve študijskih gradiv ipd., pri čemer to ne pomeni zniževanja standardov znanj, spretnosti in veščin. Gre za prilagajanje specifičnim potrebam študentke, študenta s posebnimi potrebami in za zagotavljanje enakih možnosti v študijskem procesu.

Po Zakonu o visokem šolstvu (69.a člen) ločimo dva statusa, in sicer status študenta s posebnimi potrebami in status študenta s posebnim statusom. V teh smernicah se osredotočamo **na študentke, študente s posebnimi potrebami**.

Kdo so študentke, študenti s posebnimi potrebami?

Status študenta s posebnimi potrebami lahko pridobijo:

- slepi in slabovidni študenti, študentke, oziroma študentke, študenti z okvaro vidne funkcije,
- gluhi in naglušni študenti, študentke,
- študentke, študenti z govornojezikovnimi motnjami,
- študentke, študenti s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- gibalno ovirani študenti, študentke,
- dolgotrajno bolni študenti, študentke,
- študentke, študenti z motnjami avtističnega spektra,
- študentke, študenti s psihosocialnimi težavami.

O tem, da imate v skupini študentke, študente s posebnimi potrebami vas praviloma obvesti referat oz. [kontaktna oseba za pomoč in informacije študentkam, študentom s posebnimi potrebami in posebnim statusom na vaši fakulteti](#).

Informiranje študentk, študentov o statusu študenta s posebnimi potrebami

Študentke, študenti pogosto zaradi stigme ne zaprosijo za [status študenta s posebnimi potrebami](#), s katerim pridobijo podporo in prilagoditve, ki jim omogočajo enakopravnejšo in samostojno dokončanje študija. Priporočamo, da jim **možnost pridobitve statusa študenta s posebnimi potrebami predstavite v okviru izvedbe vaše učne enote, najbolje takoj na uvodnih urah**. Študentka, študent lahko vloži vlogo za posebni status praviloma ob vpisu v prvi letnik, višji letnik ali absolventske leto ali kadar koli v času študija oz. med študijskim letom.

Za pomoč in informacije študentkam, študentom s posebnimi potrebami in posebnim statusom so na vseh fakultetah imenovane **kontaktne osebe**. Na posameznih fakultetah so imenovani tudi **tutorji za študentke, študente s posebnimi potrebami**. Priporočamo, da ob priložnosti študentke, študente usmerite na ene ali druge.

Izvajanje prilagoditev

Pedagoški kader mora skladno s [Pravilnikom o študijskem procesu študentov invalidov Univerze v Mariboru \(PDF; 116 KB\)](#) študentkam, študentom s statusom omogočiti prilagoditve pedagoškega procesa, ki so določene v njihovi odločbi. Glede načina izvedbe posameznih odobrenih prilagoditev se pogovorite s študentkami, študenti, da jim bodo čim bolj koristile in da bodo hkrati omogočale pridobitev ustreznih učnih izidov.

Preverite, do katerih **prilagoditev** so upravičeni študenti s posebnimi potrebami na Univerzi v Mariboru. Po povratnih informacijah študentk, študentov UM najpogosteje potrebujejo naslednje prilagoditve:

Prilagoditve študijskih gradiv:

- vnaprejšnje prejemanje študijskega gradiva, ki se uporablja na predavanjih in vajah, v kolikor ga na samem mestu študentka, študent ne more dobiti v njemu dostopni obliki; gradiva naj bi bila preverjena glede dostopnosti (PDF, Powerpoint, zvočna gradiva ...),
- prilagoditev oblike izpitnih pol (kontrast, barve, velikost pisave),
- informacije na spletu, preverjene glede dostopnosti,
- video ali zvočne posnetke predavanj, odvisno od potrebe študentke, študenta,
- besedilni prepis (transkript) posnetkov.

Prilagoditve opravljanja obveznosti in ocenjevanja znanja:

- podaljšan čas izpitov,
- razumni daljši roki za oddajo seminarskih nalog in drugih študijskih obveznosti,
- možnost opravljanja izpitov v več delih,
- pisanje izpitov ob podpori IKT ali tehničnih pripomočkov,
- zagotovitev posebnega prostora za opravljanje izpita,
- krajši premori med izpiti,
- prilagojene načine preverjanja in ocenjevanja znanja (npr. opravljanje pisnega izpita v ustni obliki, opravljanje ustnega izpita v pisni obliki).

Druge smiselne prilagoditve:

- možnost sedenja bližje izvajalki, izvajalcu pedagoškega procesa za lažje sledenje,
- uporaba posebnih pripomočkov (FM sistem, Bluetooth, WiFi, RF sistem),
- možnost stalnega branja z ustnic za študentke, študente z okvaro sluha,
- individualne razgovore (po potrebi na daljavo),
- dodatni odmor po dogovoru med predavanji in vajami.

Prilagoditve, ki ustrezajo določeni osebi, ne ustrezajo vsem z istim primanjkljajem. Gre za zelo različne individualne potrebe in smiselne prilagoditve, zato je običajno smiseln pogovor s študentkami, študenti. Priporočamo, da jih **povabite na individualno govorilno uro, kjer jim prisluhnete, kakšno**

pomoč oz. katere prilagoditve potrebujejo. S tem boste ustvarili varno okolje, kjer vam bodo lažje zaupali svoje težave, kakor če jih izpostavite pred vrstniki.

Individualna govorilna ura

Za prepoznavanje posebnih potreb oz. prilagoditev jih vprašajte, pred **kakšne izzive jih postavljajo njihovi primanjkljaji, kako premagujejo te izzive in katere prilagoditve jim koristijo.** Pri odgovarjanju na ta vprašanja jih spomnite na prilagoditve, ki (če) so jih koristili v srednji šoli (npr. prilagoditve pri predavanjih, praktičnih vajah, skupinskem delu).

S študentkami, študenti se pogovorite o **zahtevah, ki jih postavlja študij, in o obveznostih, ki jih morajo opraviti pri vaših učnih enotah** (npr. laboratorijsko delo, praksa, terensko delo). Skupaj prepoznajte, kako lahko posebne potrebe vplivajo na uspešno opravljanje teh obveznosti. Skupaj prepoznajte, kako lahko posebne potrebe vplivajo na uspešno opravljanje študijskih obveznosti in skušajte iskati rešitve izzivov, ki bodo študentki, študentu s posebnimi potrebami omogočile enake možnosti v primerjavi z drugimi študentkami, študenti.

Po pogovoru presodite, kako lahko zagotovite odobrene oz. zelene prilagoditve. Pravočasno **ukrepajte, če zaznate, da nekaterih prilagoditev ne morete realizirati.**

Priporočamo, da študentke, študente spodbudite k **sporočanju svojih želja glede prilagoditev po elektronski pošti ali obisku govorilnih ur**, saj lahko le tako pravočasno ukrepate in smiselno prilagodite pedagoški proces.

Študentkam, študentom pojasnite, da se prilagoditve, ki jim jih lahko omogočite, nanašajo na prilagoditve prostora, izvajanja študijskega procesa, ocenjevanja znanja, uporabe različnih pripomočkov, prilagoditve študijskih gradiv ipd., pri čemer to ne pomeni zniževanje standardov znanj, spretnosti in veščin. Izpostavite, da gre za prilagajanje specifičnim potrebam študenta s posebnimi potrebami in za zagotavljanje enakih možnosti v študijskem procesu.

Usposabljanja in podpora

Pogoj za uspešno inkluzijo študentk, študentov je tudi pripravljenost pedagoškega kadra na poučevanje in sprejemanje študentk, študentov s posebnimi potrebami. Svetujemo vam, da spremljate bogato ponudbo usposabljanj, ki jih organizira Univerza v Mariboru. Vabljeni tudi k ogledu posnetkov nekaterih usposabljanj, ki so dosegljivi na [YouTube kanalu MojaUM](#).

Za pomoč pri poučevanju študentk, študentov s posebnimi potrebami so na voljo tudi [priporočila in smernice Društva študentov invalidov Slovenije](#), v katerih najdete pester nabor gradiv za dostopno preverjanje znanja, alternativne oblike preverjanja znanja, dostopna e-poštna sporočila, oblikovanje dostopnih Excel, PowerPoint in Word dokumentov in še mnogo več.

Prav tako Društvo nudi svetovanja za izboljšanje dostopnosti študija. Če bi želeli sodelovati s sodelavkami, sodelavci Društva, jih lahko kontaktirate na info@dsis-drustvo.si.

Vključite se lahko tudi v [Pedagoško mrežo UM](#), kjer lahko z izvajalkami, izvajalci pedagoškega procesa izmenjate izkušnje in zastavite vprašanja, povezana s poučevanjem študentk, študentov s posebnimi potrebami.

Glede prilagoditev lahko kontaktirate tudi [kontaktno osebo na fakulteti ali Univerzi v Mariboru UM](#) in tutorja za študentke, študente s posebnimi potrebami.

Pri oblikovanju digitalnih gradiv si lahko pomagate tudi z gradivom [Dostopnost digitalnih produktov za vse](#).

Študentke, študente lahko v primeru posebnih potreb ali drugih posebnih okoliščin informirate o možnosti obiska spletnih vsebin v okviru [Svetovalne točke Kariernega centra Univerze v Mariboru](#). Svetovalna točka ponuja informacije o aktivnostih, namenjenih posebnim študentskim skupinam, tudi študentkam, študentom v stiski ter hkrati informira vse študentke, študente o splošni problematiki in enakopravni obravnavi vseh. Poleg preostalih že obstoječih aktivnosti s področja karierne orientacije sta na tem mestu ponujeni podpora in pomoč, ki se navezujeta na osebni razvoj in reševanje različnih težav posameznic, posameznikov. Študentke, študenti se lahko prijavijo na [svetovanje](#), ki poleg kariernega svetovanja zajema podporo v primeru posebnih potreb in okoliščin.

Smernice za komunikacijo in sodelovanje s študenti s posebnimi potrebami

V nadaljevanju podajamo ključne smernice za sodelovanje s študentkami, študenti s posebnimi potrebami po različnih kategorijah.

Splošne smernice:

- Ne izpostavljajte študentk, študentov s posebnimi potrebami pred vrstniki, da jih ne spravite v dodatno neprijetno situacijo.
- Podajajte informacije v jasnem, mirnem in spoštljivem tonu.
- Ponudite priložnosti za naslavljanje specifičnih vprašanj.
- Preprosto vprašajte, kako (še) lahko pomagate.

Sodelovanje z gibalno oviranimi:

- Gibalno ovirani ne potrebujejo nujno naše pomoči. Zato jim ne pomagajte, ne da bi jih najprej vprašali, ali pomoč res potrebujejo.
- Ko se pogovarjate z gibalno oviranimi, ki so npr. na invalidskem vozičku, sedite na stol, da se boste pogovarjali v višini njihovih oči.

Sodelovanje s slepimi ali slabovidnimi:

- Če slepe študentke, študenti to želijo, jih vodite tako, da se vas oprimejo za ramo ali komolec, in jih ne prijemajte sami ali potiskajte.
- V komunikaciji s slepimi ali slabovidnimi se vedno najprej predstavite opisno in sporočite, ko boste odhajali. Podajajte tudi jasne opise (npr. »Miza je oddaljena 2 metra levo.«, namesto »Miza je tukaj.«).

Sodelovanje z osebami z okvaro sluha in gluhoslepimi:

- Študentke, študente z okvaro sluha vprašajte, kakšen način komunikacije jim najbolj ustreza. Nekateri lahko berejo z ustnic in jim zato zadostuje, če govorite počasi in razločno, drugi pa raje uporabljajo znakovni jezik, do katerega imajo pravico, ali pa tehnične pripomočke (brežžični mikrofoni).
- Pogovarjajte se neposredno s sogovornico, sogovornikom in ne s spremljevalko, spremljevalcem ali tolmačko, tolmačem. Obrnite se proti sogovornici, sogovorniku tako, da lahko po potrebi bere iz ustnic.

- Govorite glasneje samo, če vas za to prosi sogovornica, sogovornik. Po potrebi ponovite vprašanja in odgovore.
- Pri sodelovalnem delu naj študentke, študenti dvigujejo roke, da se bo videlo, kdo in od kod govori.
- Študentkam, študentom z gluhoslepoto z rahlim dotikom rame nakažite, kje stojite in jih ogovorite z normalno glasnostjo.

Sodelovanje s študentkami, študenti z govorno-jezikovnimi motnjami

- Študentkam, študentom omogočite dovolj časa za komunikacijo in povratne informacije. Pustite jim, da sami dokončajo besede.
- Pozorno poslušajte študentke, študente, ki imajo govorne težave. Ponovite, kar mislite, da ste razumeli, nato pa prosite študentke, študente, da ponovijo ali pojasnijo del, ki ga niste razumeli.
- S študentkami, študenti govorite umirjeno, s pogostimi premori.
- Prepričajte študentke, študente, da poslušate vsebino njihovega sporočila, ne način njihovega govora.

Sodelovanje s študentkami, študenti s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

- Študentkam, študentom z učnimi težavami podajte usmeritve in navodila v pisni in ustni obliki. Če je potrebno, navodila preberite na glas vsem študentkam, študentom.
- Ustrezno prilagodite pisne oblike gradiv, študijski proces in opravljanje študijskih obveznosti. O tem se pogovorite s študentkami, študenti.
- Več o sodelovanju s študentkami, študenti z disleksijo preberite v smernicah [Študenti z disleksijo – pomoč in podpora v visokošolske izobraževanju \(PDF, 370 KB\)](#).
- Več o sodelovanju s študentkami, študenti z Aspergerjevim sindromom preberite v smernicah [Aspergerjev sindrom in študij \(PDF, 484 KB\)](#).

Sodelovanje s študentkami, študenti s psihosocialnimi težavami:

V komunikaciji s študentkami, študenti, pri katerih prepoznate psihosocialne težave (npr. anksioznost, depresijo, stres, agresijo) bodite umirjeni. Vzemite si čas za pogovor, aktivno poslušajte in študentkam, študentom omogočite dovolj časa za odgovore. Skušajte vzpostaviti odnos, ki temelji na občutku zaupanja in razumevanja. Študentke, študente in njihovo stisko vzemite resno, bodite sočutni, pristni in iskreni. Ne obsojajte, temveč jih skušajte motivirati za iskanje pomoči in podpore.

Več smernic:

1. Nekateri izvajalci, izvajalke usposabljanj so pripravili tudi smernice za poučevanje in sodelovanje študentk, študentov s posebnimi potrebami (npr. z disleksijo, dolgotrajno boleznijo, gluhoto in naglušnostjo, težavami v duševnem zdravju). Smernice so na voljo na spletni strani didakt.um.si > [Gradiva](#) > [Iskalnik gradiv](#) > Prilagoditve poučevanja. Priporočamo, da redno spremljate ta nabor gradiv, saj se sprti posodablja.
2. [Priročnik Kariernih centrov Univerze v Ljubljani z naslovom Poučevanje študentov s posebnimi potrebami \(PDF; 572 KB\)](#).

**Naj Univerza v Mariboru (p)ostane vključujoč prostor
za enakovreden in kakovosten študij vseh študentk in študentov!**